

EVANGYÉLIOMI

PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy íven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr, az osztrák-magyar birodalmon kívüli országokba egy évre 7 frt; — egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díjja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr, bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utcza, 1078. sz. a. — intézendők.

Tájékozással K. J. „Tapasztalatai“-ra.*)

Ha a ker. istentiszteletben fenálló formák felett — a hová tartoznak a mi ref. templomaink is — akarunk ítéletet hozni, s elhatározni vagy megállapítani, menyire felelnek ezek meg a czélnak — akkor nem egyéni tapasztalásból — hanem biztos alapokon nyugvó tudományos elvekből kell kiindulnunk. Innen

elsőben is reform. egyházunk templomaira nézve:

egyszerűség és fenség (simplicitas et majestas) szempontjából indul ki a tudomány. Az architectonicának műbecsét elismeri szinte a ref. egyház is a nagy monumentális épületekben, merthiszen ki az, a kinek lelkében emelkedettebb vallásos érzélem ne gerjedezne — midőn egy a régiség által szentesített dom küszöbén belép, melynek égbe merengő merész bóltívei a véges lélekben a végetlennek sejtelmét költik fel, s a rideg valóról az eszményi, az érzékfeletti világba emelik fel a lelket. De bármennyire becsüli ref. egyházunk ezeket mint műremekeket — nem tartja szónoki tekintetből czélszerűeknek — miután kultuszunk középpontja — a tanító szónoklat, — hanem igenis erősen táplálja a remény egyházunkat, hogy a mai templomépítészeti modor oda fog nálunk is emelkedni, hogy újból épített templomaink a jobb izlés terjedésével szinte műbecsessel fognak birni. Tagadhatlan igaz, hogy a mult századokbeli templomépítésekben nálunk kivált református keresztyéneknek — majd minden jobb izlés ki volt zárva, — mert az egyetemes magyar ref. egyház folytonos nyomatás (ecclesia pressa) alatt állott volt. Ma azonban mi is elismerjük, hogy a művészet szoros viszonyban áll a ker. kultusszal. Tapasztalható tény nálunk is, hogy egy szép és fenséges modorban épített templom inkább megfelel a kultusz eszméjének, semmint az ellenkező. A mi egyszerű szellemi kultuszunk sem nélkülözhet egy díszes

szószéket, a hová minden szem néz, egy csinos urasztalát, a hová mindenki járul és az ehez illő szőnyeget, terítőket és szent edényeket, melyek szükség, hogy az egyszerűség mellett tisztaságot és jó izlést tanusítsanak. Csak-hogy itt fődolog a helyes viszonyt, a kellő mértéket eltalálni, melyen túl nem szabad menni a művészetnek, mert ha ez a vallásos mozzanat felett túlnyomóvá lett: akkor a kultusznak nincs többé szilárd alapja — s a templom könnyen színházzá válik. A kultuszt tehát műélvezetté hagyni fajulni szintoly túlságba esés, mint a minő szélsőség abból minden művészetet kiküszöbölni. — Ennélfogva határvonalat kell huznunk, melyen belől mozoghat a művészet. Innen, mivel szerintünk a kultusz célja az épületesség — vezérelvül állítjuk fel — hogy e felsőbb czélnak alá legyen rendelve a művészet, és így a legszebb és legfenségebb építésű templom is soha nem lehet cél, hanem csak eszköz a mi ref. egyházunkban — és mint eszköz felett szükség, hogy a lélek és igazság vallásának eszméje uralkodjék. Ezért ajánljuk a mi hitvallásunk szellemében a templomszentelést is, hogy azáltal is a templom építési jó izlés terjesztessék. Különbén hogy a ház, mely szerintünk is Istennek háza — az isteni Fenséghez méltó legyen, függ az a gyülekezet műveltebb izlésén kívül, annak áldozatkészségétől is.*)

De ha templomainkra nézve az egyéni tapasztalat mérvadóul nem szolgálhat: még kevésbé lehet abból kiindulni istentiszteletünk állandó formáira nézve: minőek az éneklés, prédikálás és könyörgés. Ezekre nézve is biz-

*) Így például a debreczeni kistemplomban építendő orgonára egy kegyes özvegy nő 10,000 ezüst forintot hagyományozott, melyhez az egyház még 5000 frttal járult, és midőn nagyszerűleg felállított, ez arra indította a buzgó egyházat, hogy a másfélszázados épületet kívül és belül igen szerencsésen kijavította mintegy 24 ezer forint erejéig, sőt a régi kökerítést lebontatván, annak tágas terén szebbnél szebb boltokat (bazar) építtetett és ezáltal oly állandó jövedelemforrást nyitott meg, mely 42 év mulva azon összeget állítja elő, a melyből a mostani ódon épület helyén egészen új templom fog épülni, s meglátandják a kik megérik — hogy az 1921 körül építendő új templom egyszerűség és fenség szempontjából — nem fog hátrálni az 1821-ben épült kéttornyú nagytemplom előtt — sőt akusztikára nézve annál még jobban és szerencsésebben épülhet fel.

*) Lásd a „Prot. egyházi és iskolai Lap“ f. é. 11. és 12. számaiban a 330 és 367. lapokon kezdődő cikket. E tárgyban még egy más cikk is fog jönni Lapunkban. Szerk.

tos alapokon nyugvó tudományos elvekre van szükségünk. Jelesül

2-or a templombeli éneklést illetőleg: tagadhatlan igaz, hogy nagy hiánya a templombeli éneklésnek sok ref. egyházban — a hol kivált még orgona nincs — hogy sokan fülsértő kiáltozásban vélik állani az éneklés mesterségét — holott alig van valami hathatós a vallásos érzelem felbuzdítására, mint a társas éneklés, ha ennek mind dallama, mind szövege a sziv hurjait illető hangművész és tisztán erkölcsi költő által van összehozva. De ezen a hiányon azáltal lehet és kell segítnünk, hogy az éneklés népiskoláinkban oly tanítók által taníttassék, a kik a zenészetben jártasak, különösen pedig az orgonán gyakorlottak — és épen ezt mivelik jelenben tanítóképezdéink, hogy az innen kimenendő néptanítók a zene szabályai szerint legyenek képesek tanítani az éneklést. Azonban itt hangsúlyoznunk kell, hogy az emberi hangot semmiféle zeneszer ki nem pótolhatja s az egyes éneklés, ha a zene szabályai szerint történik egyedül a tenor hangon tartva is lehet szép és buzditó. Hogy pedig az egész gyülekezet éneklése négy hanguvá tétessék, azért nem javalható, mert ott kivált, hol a gyülekezet több százakra sőt ezerekre menő tagokból áll, mindegyik hangszakmának külön betöltése felette sok nehézséggel jár, továbbá inkább műélvezet mint épületesség eszközlőjévé lenne; végre pedig az öszhangzatos éneklés sokkal nehezebb, semmint ahhoz minden néptanító értene; vagy feltéve de meg nem engedve az ahhoz értést, arra egyszersmind más tantárgyak kellő betanítása mellett elegendő idővel rendelkezhetnék: azonban a hol lelkész vagy énekvezér zenét is értő, a gyülekezet ifjabb tagjaiból énekkart (cantus) alakíthat, s ez nemcsak kiegészítheti a gyülekezet énekét, hanem annak egyenlőbbé s öszhangzóbbá tételére nagy befolyással bírhat.

De midőn az emberi hangot kiemeljük mint indítóbat és minden hangszernél meghatóbbat — ezt csak azon esetben állítjuk — ha kivált a templombeli éneklésben öszhangzat uralkodik. Már hogy ezen öszhangzás az éneklésben az orgona által még inkább eszközölhető, túl van minden kétségen. Minden nyelven szóló hatalmas zeneszer az orgona, melyben minden hang egyesül a lágy fuvolahangtól a trombita harsogó hangjáig, ez tehát nem-hogy gátolná az igaz kegyesség a belbuzgóság kimutatását, sőt inkább előmozdítja azt azáltal, hogy az éneklést egy hangon vezeti, mérsékli és egyezőbbé teszi. A mely gyülekezetnek tehát ebben módja van, az orgonát templomába bátran beviheti. Másrésről kétségtelenül igaz, hogy mivel ref. egyházunk kultuszának uralkodó jelleme: egyszerűség, az orgonán való játéknak is egyszerűnek és nem meszterkéltnak kell lenni.

Ezen elvekből kiindulva tisztán zenészeti előadások, habár vallásos természetűek mint egy oratórium, prot. kul-

tuszban soha nem helyeselhető, mert a kultusz műélvezetté válik. Annivalinkább, egyes zeneszer mint az orgona, nálunk csak másodrendű dolog, úgy tekinthető mint eszköz az éneklés vezetése s kijavítása végett, az elsőség és nagyobb felügyelés, inkább az éneklést mint kultuszunk egyik alkatrészét illeti.

Ha azért csak fényüzési czikkül szolgálna az orgona — inkább ki kell takarítani az egyházból, mert jöhet idő, midőn a nagy művészség mellett az újabb nemzedék énekképtelenné levén, a gyülekezet mulattatására csak orgonajáték fog szerepelni a közistenitiszteletben. Innen indulva ki mi egy reformált orgonistában is nem annyira játéki művészséget, mint énekeloadási vezérképeséget, megható tenor magasságu hangot, és az éneklés tökélybitésére lán-goló igyekezetet kívánunk.

A többi kultuszformákról itt nem szólunk, csupán a prédikálásra nézve jegyezzük meg, hogy az egyházi beszéd megítélésében sem lehet csupán egyéni tapasztalásból kiindulni, hanem ismét vezérelvül állítjuk fel — hogy az egyházi beszédnek az evangyéliomi igazságot mint Isten igéjét kell hirdetni — és ez magában is minden mást felulmuló erővel bír — nevezetesen hogy Isten igéje, mely elhat a velők oszlásáig, érezteti a bűnös emberrel a maga bűnösségét — és annál fogva érezteti az isteni kegyelemnek szükségét. — Az Isten igéjének hiányát, sem egyéni nézet, sem előadásbeli ügyesség ki nem pótolhatja. Azt azonban határozottan állíthatjuk mi is, hogy kivált ref. hitszónoknak nem csak érdeke, de szent kötelessége soha szöszékbe úgy fel nem lépni, hogy előadásra gondot ne fordítson, mert a külső szónoklat egyszersmind lélektani szükség is.

A mi végre K. J. tapasztalatainak 3-ik pontját illeti: errenézve itt nem látjuk helyén bővebben kiereszkedni — mivel az igen tisztelt szerkesztő, a ki lapjában a kérdéses tapasztalatokat felvette, különben is jónak látja — azoknak megvitatását más oldalról is lapjában megengedni. — Csupán a papi tekintélyre nézve hangsúlyozzuk röviden, hogy prot. egyházban azt nem kell nagyon sürgetni, mert épen a lekipásztori gond középkori története mutatja, — hogy a mely mértékben emelkedett a papi tekintély a Konstantinok korától kezdve — azon mérvben nyomta az el a ker. szabadságot a hivek lelki szabadságát. — Küszöbön áll úgy is alkotmányozó zsinatunk, mely hiszszük, hogy mind a papi fizetés minimumát, mind a nemzeti izléshez alkalmazott hitszónokhoz illő papi öltözetet vagy rendszeres forma ruhát (Tóth Sámuel, Egyházi Törvényterv §. 89. — Ev. Prot. Lap f. évi 12. sz. l. 147.) közakarattal megállapítandja. Legyünk azért addig is türelemmel, és több kimélettel lelkészársaink irányában.

Debreczen, május 1.

gy. l. t.

A bölcsészet jelentősége a jelenkorban és a jövőben.*)

Midőn a bölcsészet jelentőségéről szólni akarok, szemem előtt tartom, hogy ha túlzás általában hiba, akkor a bölcsészethez legkevésbé sem illik az.

Vagy kis túlzás talán nem mindig hiba. Talán olykor jobb, ha erős színekkel festünk, ha dicsfényt árasztunk azon tárgy körül, melyet meg akarunk kedvelteni az emberekkel. Kivált az ifjuság azon kör, a melyben szeretik az eleven ecsetet, a lelket és szívet megindító, felriasztó, megrázkódtató szöveget, ábrándot.

Csak hogy attól félhetni, hogy az ábrándot csakhamar követi a kiábrándulás. Dicsfényvel körülárasztott eszményképek és a rideg valóság közt széles, mély űr tátong, és ha majd az első lelkesültség szalmatüze elhamvad és ott találja magát az ifjuság azon űr szélén: vajmi könnyen lankadhat el a keze, még mielőtt hozzá kezdene az örvény betöltéséhez, és a közönség, mely egy ideig az előtte feltárult csábító szépségű alakok után sováran kapkodott, nem sokára átsap az ellenkező szélsőségre és a csak imént dicsőített, égre magasztalt tárgyat a legnagyobb meg nem érdemlett megvetéssel illeti.

A bölcsészet nem tudta magát visszatartani saját érdeme, méltósága túlzásától, a legrégebb idők óta kezdve egészen a legújabb korig, és így már nem egyszer nyújtotta az ábránd és a kiábrándulás szomorú képét.

Az ókorban a stoikusok kitettek magukért a bölcsészet értékének, hatásának, hatalmának mindenképpen felibemelésében az élet mindennemű és színű körülményei közt. A stoikus bölcs (azt mondták) mindig gazdag, ő a királyok királya, sőt egy valóságos Isten, kivéve azt az esetet (ugy szokták aztán megjegyezni az emberek), hogy az isteni stoikus — *náthás, nisi pituita molesta est*. Azon tulságos tekintélyből, a melyet a gyakorlati életre való képzelte közvetlen hatása miatt kivált a stoikusok a bölcsészethez tulajdonították, a bölcsészet az ókor lejártával végre egészen kiesett és ezen bukásból azóta nem tudott többé felemelkedni.

De azért megmaradt még a bölcsészet elméleti dicsfénye, az Aristotelismus öröksége. Mindenki előtt ismeretes, hogy milyen határtalan volt az a tekintély, a melyben Aristoteles és bölcsészete az egész középkorban állott. Épen abban az időben, midőn a mohamedán és a keresztyén vallás tekintélyének és hatalmának legfényesebb pompájában diszlettek, barátságosan és teljes őszinteség-

*) Olvasatott a református Hittanszaki Önképző Társulat disz-ülésén a debreczeni kollégium IV. tantermében 1878. febr. 23-án d. u. 5 órakor. A hittanszaki társulat tagjain kívül megjelentek ott a társulat felügyelő tanára Balogh Ferencz, továbbá a hit és bölcsészetszaki tanárok közül Tóth Sámuel, Tóth Mihály, Thót Ferencz, Joó István. Szerkesztő.

gel osztozkodtak a megtiszteltetésben az akkori bölcsészettel. Arabs, keresztyén, zsidó papok versenyeztek egymással Aristoteles dicsőítésében és egyenesen az illető egyház prófétái, szentjei mellé emelték őt. A bibliába és Aristotelesbe vetett rendithetetlen hit, mint tudva van, a középkor egyik jellemvonása. Sőt több. Nemcsak Aristotelest magát emelték oly magas polczra, hanem igazi, valódi tanítványait is, azaz általában minden valódi bölcsészt. Ha beletekintünk a középkori bölcsészet egy néhány népszerűbb modorban szerkesztett munkáiba (a minő teszem Jehuda Halevi Kozari című műve), meggyőződünk, hogy akkor az volt az általános hit, miszerint a bölcsészet tanulmányozása egy maga az embert (természetesen a pogány embert is) szentté, halhatatlanná teszi, sőt több (és itt megint az isteni rangnál vagyunk) a bölcsész lelke egyesülvén Aristotelessel, Platonnal, Sokratessal és némely más nagy hírnevű bölcsessel, egyesül a világot alkotó és kormányzó szellemmel (*νοῦς ποιητικὸς*) és az istenséggel, örök életet és üdvösséget élvezendő.

Eljött az ujkor és azzal az Aristotelismusból való kiábrándulás. Az Aristotelismus megbuktatása óta már nem tudott egy bölcsészeti rendszer sem ezen oly általános és tartós dicsőítésre felvergődni. Még csak a Hegelianismusnak sikerült az embernek a bölcsészet általi istenitethetésébe vetett hit részére még egyszer megszerezni a hívők nagyszámu seregét. De Hegel nem sokára megszűnt próféta lenni, ha eltekintünk attól, hogy ellenfelei a hamis próféta címmel illetik.

Bontsuk most fel a bölcsészet túlbecsülését elemeire. E tekintetben úgy találjuk, hogy oly tulajdonságokkal, hatályokkal ruházták fel, melyek részint nem az elméletnek vagy a tiszta elmélkedésnek, hanem csak a gyakorlati életnek tudandók be, részint nemcsak a bölcsészethez, hanem általában a tudománynak, sőt mindenképpen a művészetnek és a vallásnak számítandók be. Pedig az előnyök mind e két csoportját gyakran úgy tüntették fel, mintha a bölcsészet kizárólagos birtoka volnának. Ezen kiváltságok közt van végre egy harmadik csoport, mely teljesen alaptalan, a levegőből kapott, többé-kevésbé elmés vagy száraz költészekből, fictiókból áll.

Kezdjük ezen utóbbi osztálylyal. A bölcsészet kezdetétől fogva annak a szemlélet, gondolkodás, megismerés valami egészen sajátlagos, és kiváltságos nemét akarták tulajdonítani. Ide sorozhatjuk például a delphii jósda ismeretes kijelentését, miszerint Sokrates az emberek legbölcsőbbike volt. Sokrates bölcsességének quintessentiája tudvalevőleg ez, hogy nem tud semmit. Szükséges volt, hogy ezen oly egyszerű, oly igen emberi dologra az oraculum, az istenek süssék a bölcsesség bélyegét! Azonkívül szükséges volt az is, hogy Sokrates mintegy saját házi istent tartson magának, az ismeretes *δαίμονιον*-t, a mely isten

öt a mitsem tudó eredményhez vezető elmélkedésekre folytonosan ösztönözze! Vagy talán nem bilincselte volna le az emberek figyelmét az olyan eredmény, ha egy külön házi isten és maga Apolló nem buzdította volna őket arra?

Mindenesetre kísérhetjük a Sokrates-féle daimonion utódainak sorát, fő- és mellékágakban, merészebb és szerényebb sarjadékokban, külön czim alatt vagy anélkül is, Platontól kezdve, le egészen a „mindent szétzúzóig“, Kantig, és le a Hegelianismus legelkeseredettebb ellenségeig, Schopenhauerig. Ott vannak a Platon-féle ideák, melyek megszemlélésére nem mindennapi elmetehetségre van szükség; ott van a mysticismus, melyen mind az Aristotelismus, mind az új Platonismus végződik; ott vannak az ugynevezett velünk született fogalmak, vagy a mint Kant nevezte, minden tapasztalatot megelőző a priori megismerések; ott van Kant utódainál a transcendental vagy intellectual szemlélet, ott a sajátlag Hegel-féle „ész“, mely nyíltan háborút izen a mindennapi okos „értelemnek“, az u. n. dialectikai módszer szerint folytonosan előtűntetvén a tárgyakat valósított tökéletes ellenmondások gyanánt. De Schopenhauer is, ki ezt a Hegel-féle „észt“ metsző gúnyával kárhozza, szintén vall egy sajátlagos bölcsészeti megismerési módot ugyancsak a Platon-féle ideák és a világ lényege irányában. Sőt Schopenhauer-nél háromféle logikát lehet egymástól megkülönböztetni, melyek közül csak az egyik felel meg körülbelől és engedtetik át Schopenhauer-től az emberiségnél általánosan divatozó logikának vagy észjárásnak. Már pedig az emberiség teljesen beéri azzal az egy logikával, és azokat az urakat, kik egy sajátlagos, kiváltságos, a többi gondolkodástól toto coelo elütő bölcsészeti megismerési módot még mindig fenn akarnak tartani, magukra hagyja.

Elfordulván az egészen ábrándszerű hatályoktól, melyekkel a bölcsészet méltóságát növelni akarták, tekintsünk a bölcsészetnek tulajdonított azon előnyökre, melyek ugyan valóságot jelentenek, de nem lehet azokat betudni a tiszta bölcsészeti elmélkedésnek, vagy nem annak egyedül. Ezen előnyök, mint már említők, részint gyakorlatiak, részint a tiszta értelmiség és az érzés világába tartoznak.

Midőn kivált az ókorban és ott főképp a stoicismusnál a bölcsészeti elmélkedésnek, vagy az észnek feltétlen hatalmat tulajdonítottak az ember egyes tetteire, sőt egész jellemére, nyilván túlnéztek az olyan hatalomra szükséges föltételek egész során. Bizony szép eszménykép a stoikus bölcsé: dolgozni, működni, élvezni is, valahol tisztességes alkalom van rá, de nem hagyni magát elcsábíttatni, elpuhíttatni az élvezetektől, hanem midőn rá kerül a sor megállani a sarat is, tűrni, kitartani, ha már másképp nem lehet, általában pedig soha el nem veszteni a lélekjelenlétet, hanem mindig állani a helyzet magaslatán! Mindenki előtt világos, hogy ez nagyon jó, szép, sőt fenséges: ajánlom is

mindenkinnek és szívére kötöm. Csakhogy egyszerű ajánlásnál és szívrekötésnél kissé több kell ahhoz, hogy el is fogadtassék ez ajánlat és valósittassék. Ki bölcsészet által stoikus bölcsésé válik, az már a priori volt az, akár természeténél fogva, akár azon befolyások következtében, melyek közt felnevelkedett és annyira vitetett, hogy érettebb korában képes a maga nevelésén tovább dolgozni. Jövendőbeli stoikusunkra nézve legalább ez lesz a feltétel, hogy elméjének fejlődése, műveltsége oly fokon álljon, miszerint képes legyen az ész sugalatainak engedni. Mert hiszen hiába tanácsolnók egy természeténél fogva félénk, ingatag, gyenge teremtesnek vagy olyannak, a ki sohase szokta az észszerűséget nagyra becsülni, hogy legyen bátor, erős, kitartó, hallgasson az ész szózatára. Szóval a legszebb, legmagasztosabb és egyszersmind legvilágosabb gyakorlati elméletek, csak Tantalus-féle gyümölcsök maradnak, melyekhez oly közel érezzük magunkat, s melyek mégis örökre kikerülnek az utánuk nyúlónak kezét, száját, mindaddig, míg az elmélet pusztá elmélet marad, és nem támogatatik akaratumk, tetterőnk, jellemünk szilárdítására egyenesen irányuló gyakorlatok, intézmények, szokások és buzdító példák által.

Eltekintve a természetes hajlamoktól és a gyakorlati önneveléstől a bölcsészet gyakorlati hatásának túlbecsülése tulteszi magát a nevelésnek mind a családi körben, mind az iskolában, mind az egyházban és végre a nemzeti és korszellemben rejlő és ható összes tényezőin. Családi kör, iskolázás — egyház — társadalom, köz- és korszellem — bizony nehéz megmondani, hogy ezen tényezők közül melyik gyakorol mélyebbre ható befolyást jellemünkre és egyes tetteinkre. De annyi kétségkívül bizonyos, hogy a ki mindezen hatályokon túl tevén magát a jellem kiképezését és az ember magatartását egyedül a bölcsészeti elméletnek tulajdonítja, az vagy keserves kudarcot vall, vagy netaláni siker esetében igazságtalanul egy tényező kizárólagos érdemeül rója felt azt, a mi sok egyesült erő gyümölcse.

Térjünk át a bölcsészet belbecsére, azon méltóságára, mely pusztán azért is háramolhatik reá, mert helyt foglal el az emberi lélekben és egyik részét teszi, ha csakis mint bizonyos érzés, elmélet vagy szemlélődés; vessünk egy pillantást azon boldogságra, üdvös voltra, melyet a bölcsészetnek tulajdonítottak ez irányban.

Erre nézve először azt vehetjük észre, hogy újabb időben, Schelling óta és kivált a Hegelianismusban, tért engednek a bölcsészet mellett a művészetnek, — és a művészetek közül különösen a költészetnek is, továbbá a vallásnak, — mondom, hogy tért engednek, mert egyenranguaknak a bölcsészettel nem tekinti a művészetet és vallást a Hegelianismus sem. — Pedig ha arra nézünk, hogy mi okozhat mélyebb felindulást, mi tudja erősebben,

tartósabban áthatni egész lelkünket, mi tudja jobban feltárni előttünk a mennyország üdvösségét, mi tudja jobban földi pályánkat is rózsákkal behinteni, a rideg valóságot megaranyozni — akkor verseny keletkezhetik az egyes művészetek közt. Ott van a szobrászat kidomborodó szépsége, ott az építészet ég felé tornyosuló magasztossága, ott ragyognak a festészet körrajzai a színek pompájában. — És felszólal a dal édes vagy bús, angyali hangja, és a zene szelid vagy riadó, harsány, harmonikus szózata félig értetve, félig a csoda érthetetlen, de ellenállhatlan hatalmával befuródik szívünk legelrejtettebb redőibe. És megjelen a költő, ő csak beszél, csak ír, de a hangoknak, az írott jeleknek, melyek tőle jönnek, varázsereje van, mindennek, a mit érintek, szint, életet, pezsgést, magasztosságot adnak, egy pillanat alatt oda állítják elénkbe a kecses ártatlanságot, a hatalmas hőst, bájos szépséget, vadregényes jeleneteket, népek rivalgásait, vértanuk feláldozását, emberi nagyság szivrendítő bukását. Melyiket illeti a művészetek közül az érzelmesség, a földi üdvösség nyújtotta pálmája? De a vallás mindemellett is megjelenhet versenyfutásra a művészetekkel. A vallás hatása egyhamar nem oly mélyen megindító, mint a művészeté, de az az előnye van, hogy közelebb áll a valódi élethez, hogy közvetlenebben, általánosabban, gyakrabban érinti azt, hogy sokkal szélesebb körökre gyakorolhat befolyást, mint akár a költészet is. De a művészetek és a vallás által nyújtott élvezettel, üdvösséggel szemben jól teszi a bölcsészet, ha szerényen visszahúzódik és ha gondolatában sincs a maga azokkal való összehasonlítása. Sőt ellenkezőleg. Régibb időkben a vitézek szívesen látták udvaruknál a költőt, — hogy legyen valaki, ki megénekelje dicső tetteiket, megkedveltesse azokat a kortársakkal és az utókorral és így megmentse a feledés homályától; és ugyanazon vitézek ugyanazon végből keresték az egyház malasztját, áldását is. Bizony a bölcsészet jól teszi, ha követi azon vitézek példáját, ha keresi a költészetrel, a vallással való szövettséget. Szerencsés eset az, ha a bölcsészet koryphaeusainak műveiben érezhetni a költői szellem lengedezését, a vallásosság ihletét, még nagyobb szerencse az, ha találkoznak költők, lelkesült hitszónokok, kik a bölcsészet elvont fogalmainak sorát gyöngyfűzérekké és illatos virágkoszorúkká tudják átvarázsolni, kik a bölcsészet alkotta csontvázoknak életet, pezsgő vért tudnak adni, és ekként bevezetik az iskolákba, a népéletbe.

(Folytatása jő.)

Dr. Vellentsz é y M ó r.

B E L F Ö L D.

Egyházmegyei közgyűlés Nagy Bányán.

Folyó hó 3-dik és 4-dik napján tartotta a nagybányai reform. egyházmegye Csanálosi György esperes és Mándy Bertalan

segéd gondnok elnöklete alatt Nagybánya várossában tavaszi közgyűlését.

Gyűlés előtt, igen helyes szokás szerint, isteni tisztelet tartatott, mely alkalommal a „Jövel szent lélek Ur Isten“ elénekélése s a Liszkai István orgonista s leánytanító vezetése alatt álló dalárda öszhangzatos éneke után, avasujvárosi lelkész Szél György predikált a Máté XIV. részének 26 s következő versei alapján, homiliali modorban fejtegetve, hogy egyedül Krisztus az, kinél az élet zaklatásai és viharai közt, erőt, hitet és vigasztalást találhatunk. — Beszéde jól átgondolt volt, s ezen sokszor használt, de mindég nagyszerű tárgyat szépen fejtegette. A beszéd mint halljuk, nyomtatásban is meg fog jelenni. — Beszéd végeztével ismét a dalárda énekelt s aztán „Jövel szent lélek“ második versét énekelvén bevégeztetett az isteni tisztelet, melyen nemcsak a reformátusok de más hitfelekezetűek is szép számmal vóltak jelen, bizonyágául annak, hogy Nagybányán, a különféle hitfelekezetek egymással oly testvéri viszonyban élnek, mint ezt a keresztyén vallás legnagyobb parancsolatja a felebaráti szeretetet igényli.

Isteni tisztelet végeztével, a 34 évig vólt nagybányai lelkész mint esperes buzgó imádsága után, melyben említé, hogy Isten megengedte neki még egyszer imádkozni a szent helyen, hol ő annyi éveken át hirdette az Isten igéjét: a gyűlés megkezdett.

Elsőben is az egyházmegye egyes egyházairól s iskoláiról egyházi látogatás alkalmával feljegyzett s azon alapult kimerítő jelentés olvastatott fel, mely kicsiben képét adta az egyházmegye iskolai is és anyagi helyzetének, az iskolák mintállásának s a református hívek egyházfenntartó képességének.

Nem lehet eltitkolnunk, mint e jelentésből is nyilván kitűnt, hogy az egyház és iskolai életet anyagilag fentartó szegény egyháztagnak, bizony sokhelyt nagy terheket kell viselniök, s ha mégis teljesítik, ez a protestantismus által átvállalt azon evangyéliomi elvből következik, hogy egyházért, vallásért mely a léleknek legfőbb öröksége áldozatot hozni a keresztyén ember legfőbb, legszebb feladatai közé tartozik, melynek óhajtjuk, hogy a nagybányai ref. egyház tagjai mint kiemelve vólt hogy oly szépen megkezdtek a templom helyrehozását, a felsőbányai egyháztagnak, e tavasszal kezdődő templom építése áltai oly szépen megfelelhettek, s hisszük annyival inkább fogják ezt lelkesülten teljesíteni, miután hála Istennek, a két Bányán, hol hajdanta oly sok üldözésnek vóltak kitéve a protestánsok, most kellő méltatásban részesülnek, egymás templomaiba még a lelkészek is olykor-olykor eljáznak, s így a felekezeti tekintetek mellett is megbizonyítjuk hogy midőn „Egy az Ur, egy a hit, egy a keresztség és örök élet“ mely által kell megtartatnunk, a keresztyén szeretetet, testvériséget s egymás elvei és meggyőződéseinek tisztelését társadalmi életelvvé kívánjuk emelni és magasítani.

Mindjárt a gyűlés elején, Böszörményi László, a buzgó es erélyes petyéni és szathmárhegyi főgondnok, felszólt azon érdekekben, hogy az egyházmegyei tanácsbírók hivassanak fel az egyházmegyei közgyűlésen való megjelenésre — A felszóllalás helyesléssel fogadtatott, de az igazság érdekében meg kell említenünk, hogy a nagybányai egyházmegye tanácsbíróit, épen nem illeti az egyház és vallás iránti részvétlenség vádja s reményljük, hogyha körülményeik most nem engedték a megjelenést, mint eddig, ugy ezentul is, buzgó és lelkes intézői lesznek egyházi és iskolai szentügyeinknek.

Az amaczi tanító, ki a püspök urhoz fellebbezte vólt ügyét, nevének azon természete miatt, hogy az iskolás gyerme-

keket minden ok nélkül veri sat. Amacról elmozdittatik, de miután a tanító ellen nincs kifogás, ha meghívást nyer más helyre, azt elfogadhatja azon feltétel alatt, hogy ne jéne, az iskolába lépni nem szabad; ellen esetben legelső panaszra, tanítói hivatala vitelétől végkép eltávolítatik. Mivel ezen kellemetlen ügy megvizsgálására küldöttségek voltak kinn, s Bőszörményi ur küldöttségi tag méltó nehezteléssel említé, hogy az amaczi lelkész nem engedte meg a vizsgálat tartását a lelkészi lakon, határozatott, hogy a küldöttségek vizsgálati helye a lelkészi lak, s a lelkésznek nem áll hatalmában, hogy a küldöttséget elutasítsa. Ha azonban, a lelkész ellen megy küldöttség, akkor az ügy vizsgálatának helye az iskola.

Az apróbb közigazgatási ügyek eligazítását mellőzve, még az apai lelkész ellen beadott kérelem volt érdekesebb.

Eleinte ezen ügy szűkebb körű tárgyalásnak volt fenn tartva, de azután úgy ütött ki, hogy tárgyalni kellett. Az, hogy a lelkész ellen oly modorban s nagyrészt azok által történt folyamodás, kik már máskor is vádolták, s vádjuk hamis lévén, egyházmegyei komoly megintést vont részökre, elvette a vád élet, s ismét megrovásra érdemesítette vádlókat; de két vádpont, mely szerint a lelkész, az Uri szent vacsora osztás alkalmával a három kérdést nem tette fel, s az apahegyi leány egyházban egy temetésen a gyászbeszéd megtartását elmulasztotta, megdöbbenést okozott. Az elsőre nézve, az apai lelkész azzal mentette magát, hogy gyengesége miatt nem bírta feltenni a három kérdést. A temetésre nézve pedig azt mondá, hogy a gyülekezet mely előtt gyászbeszédet tartandó volt, ittas volt s meg van irva, ne adjátok a mi szent az ebeknek.

A gyűlés tudomásul vette a lelkész mentségét, de ezen két pontnak a lelkészi értekezleten felemlítése a lelkészi körnek maga iránti köteletségévé vált.

Ezek voltak a gyűlés első napján letárgyalt ügyek közzül a főbbek. Másodnap ápr. 4-én az egyetemes lelkészi értekezlet kezdetett 8 órakor s tartott közel 12 óráig. Az értekezlet bevégezése után még rövid gyűlés volt, mely megerősíté az értekezlet által már megállapított, közérdekű határozatokat. Gyűlés közben érkezett meg a helybeli lelkész Urhoz főt. Püspök urnak a gyűlést üdvözlő levele, mely azonnal táviratilag viszonztatott.

Az egyetemes lelkészi értekezletet Czelder Márton értekezleti elnök nyitotta meg, egy a lelkészi hivatal nehézségét s a lelkészi értekezlet szükségét hangsúlyozó beszéddel, mely megnyitó beszéd éljenzéssel fogadtatván Gulyás Lajos nagybányai lelkész indítványára egész terjedelmében j. könyvbe vétetni határozatott s egyszersmind felkérte az elnök, hogy megnyitó beszédét, mely hü képen mutatja fel a prot. lelkész helyzetét, az evangyéliomi protestáns lapban közölni sziveskednék.

Megnyitó beszéd után Gulyás Lajos lelkész „az evangyéliomi egyházi beszéd alapelveiről“ Ebhard után készített terjedelmesebb dolgozatából olvasott fel; kár hogy az egész felolvasására nem volt idő. Az érdekes dolgozat nyomtatásban is megfog jellenni azon füzetben, melybe szintén Gulyás ur felhívására többen ajánlottak egyházi dolgozatokat, s melynek tiszta jövedelme a nagybányai templom kijavítására fordítatnék. Ohajtjuk hogy sikerüljön.

A lelkészi gyámintézet alapszabályaira vontkozó módosítások, kevés kivétellel elfogadtattak, mint szintén, a Vasárnap megünneplésére Czelder és Szél lelkészek által beadott

s a szatmári és károlyi egyházmegyékéhez hason indítvány. Egyházmegyénk felterjeszti a keresztyén társadalom e fontos ügyét az egyházkerületi közgyűléshez.

Az apai eljárás alkalmából, az urvacsora kérdések fel vagy nem tevésére nézve kimondatott, hogy azt feltenni minden lelkésznek elmulasztatlan kötelessége, mely alól semmi kivételt el nem fogadhatunk, miután az liturgiánkban nem mellékes de kardinális rész melyet még a zsinat sem változtathat meg anélkül, hogy a gyülekezeteket meg ne kérdezze, vagy azok vallásos meggyőződésére tekintettel ne legyen.

A temetési gyászbeszéd meg nem tartását sem helyeslé, mert a lelkésznek, alkalmatlan időben is hirdetni kell a vallás szavait. Hiszen ha egy-két ittas ember elég fájdalom hogy lévén ily alkalommal jelen, de az egész gyülekezet nem lehet részeg. Átalán igen kellemetlen benyomást tett az apai általunk tisztelt s a méltatlan megtámadások ellen mindig védelmezett lelkésztárs ezen lételjárása, melyet nemcsak nem védelmezhetünk, de fölkértük nt. esp. urat, hogy az illetőt, négy szemközt e felől fedje meg, annyival is inkább, mivel ily mulasztás hivataltői felfüggesztést involvál, mindaddig, míg az egyház és lelkészi hivatal mai forgalma érvényben áll.

Több lelkész hiányozván s az egyházak közül is sok képviselve nem lévén, elhatározta érlekezetünk, felkérni az egyházmegyei gyűlést, miszerint az egyházak köteleztessenek arra, hogy a lelkészeknek a gyűlésre, fuvart adjanak, hogy minden egyház képviselve legyen legalább a lelkész által.

Sóltész János értekezleti titkár, az értekezlethez be küldött levelében a titkárságról lemondott, azonban, az értekezlet elhatározta őt felhívni arra, hogy legalább míg a három év kitélik, vigye a titkárság teendőit, annyival is inkább, mivel szükségünk van arra, hogy lelkésztársaink ne csak el ne vonják magukat, de sőt mindnyájan egyesüljünk egyházi ügyeinknek minél jobb karba hozatalára s virágzóbbá emelésére.

A krassói lelkészi körnek, a tűzkár elleni önbiztosításra vonatkozó indítványa, pártolólágg terjesztetett az egyházmegyei gyűlés elé, mely azt az egyházkerületi gyűlés elé terjesztendi.

Az egyetemes értekezlet elnökeül közfelkiáltással továbbra is Czelder Márton választatott.

Több lelkészi értekezlet körébe tartozó ügyek és beadványok mennyiben nem oly sürgősek, most az időből kifogyván, a nyári összejövétel alkalmára hagytattak.

A jövő évben tartandó tavaszi közgyűlés Kis-Paládon lesz.

Végül a nagybányai egyháznak, ugyszintén a város közönőségének, a szives ellátás által, a protestáns keresztyénség egyházi ügyei iránt való érdekeltségeért testvéri köszönetünket nyilvánítani kötelességünknek ismerjük. Legyen mint hangsúlyozva volt Nagybánya továbbra is a keresztyéni művelődés, testvéri egyetértés és szabadságnak hegyen épített városa, — melyben egymást testvéreleg szerető és méltányló keresztyének lakozzanak.

Egy jelen volt.

A vértessaljai hely. hitv. egyházmegye közgyűlése.

Folyó évi május elsején tartá egyházmegyénk közgyűlését, mely igen látogatott s néha-néha túl élénk is volt, de a tapintatos elnökség a legszebb rendbe tudta vezetni a tanácskozást.

Főesperes ur imája után, s gondnok ur a közgyűlést megnyitá, midőn felolvastatott az évi jelentés, melyből az egyházmegye előhaladása tünt ki. Lelki örömet éreztünk, midőn a szép számú kegyes szívü buzgó adakozók, alapítók neveit olvasta

fel. A tanügy dicséretes állapotban, 50 iskola közül 36-ban minden tantárgy taníttatik, az iskolák összes vagyona meghaladja a 171 ezeret. Van tizenkét kitűnő iskola, a többi jeles és jó. — Sajnálatát fejezi ki a jelentés iskolai autonómiánk megsértése felett, mit eszközöl a sok igen nagy részletekre és aprólékosokra kiterjedő miniszteri rendeletek. Végül tudatja, hogy a lefolyt évben 280 lélekkel szaporodott a lelkek száma egyházmegegyenkben.

Ezen jelentés éljenzéssel fogadtatott, az esperesti intézkedések nemcsak helyeseltettek, de teljes elismeréssel fogadta a közgyűlés, különösen, hogy az egyházakat szigorúan utasította az egyházi szabályok pontos megtartására, a tüzkár elleni biztosítás eszközzésére.

Ezután, tárgyalás alá vétetett „a gyámegyleti“ alapszabály, a lelkész-özvegy és árvák segélyezése érdekében, az igen alaposan készült alapszabály módosítás nélkül lön elfogadva. Jelenleg 40 frt évi segélyt adhat a gyámegylet. Méltó köszönet érdemel Mészöly Pál főjegyző ur a helyes alapszabály készítésért.

Bemutatott főesperes ur által a gyámegyleti, magtári számadás, mely szép anyagi gazdagodást mutat, helyben hagyott. — Ugyancsak felolvastattott a könyvtári jelentés, melyből kitűnt, hogy a könyvtár ügye főesperes és Balogh György urak ritka buzgalma folytán örvendetes lendületet nyert.

Egy könyvszekrény szükségessége jött szóba, s adakozás útján e célra 37 frt gyűlt be.

Több alapítvány bejelentésel — Bicskén, Abán, Vereben — lelkes éljenzéssel fogadtatott.

Bicskei reform. egyház bemutat egy költségvetést 12 ezer frt erejéig iskolaépítésre, melynek megvizsgálásába az e. megyei közgyűlés nem bocsátkozott, utasítá az egyházat a terv benyújtására. — Ezután tudatja főesperes ur a verebi tanító Pap Gyula ur halálát, ki buzgó és kitűnő hivatalnok volt, indítványa folytán a 6 frt jutalomdíjat árváinak a k. gy. megadja, özvegye félévi kegydíjat nyert. Az állomás október elsőig lesz betöltendő. — Mint sérelmes dolgot említik a tanítók, hogy az újabb tankönyvekből, melyeket a ft. dunamelléki e. kerület elfogadott, az imák teljesen hiányzanak, kérik ezen bajnak orvoslását. A közgyűlés nt. Mészöly Pál és Szalai Sándor urakat bizza meg a szokásos imák összegyűjtésével s sajtó alá rendezésével, úgy hogy az iskolai év kezdetén már használatba is vehessék a tanítók és tanoncok.

Főesperes ur nyújt be indítványt a temetőkeretek ügyében. Sok helyt azon szomorú tapasztalatot szerzte, hogy a temetők iránt nincs kellő figyelem és kegyelet, sőt ez meg is sértetik, hogy ezen segítve legyen indítványozza, hogy a temetők felett, az abba ültetett fák vágása iránt az egyházmegye rendelkezék. E fontos indítvány egy bizottságnak lett tanulmányozás végett kiadva.

A pénztár vizsgálatára számvizsgáló bizottság lett kiküldve. Ezzel a délelőtti gyűlés véget ért. Délután 5 órakor folytatva lett ismétlen.

Tárgyak :

A ft. szuperintendensia szabályt alkotott, hogy a kik 1868 előtt nem voltak rendes tanítók s nem nyertek képesítést, ilyennek szerzésére utasítottak, ellenkező esetben hivatalukat veszítik. Több tanító folyamodott az egyházmegyéhez, hogy részükre adjon képesítő oklevelet, minthogy ilyen adásának jogával birt 1868 előtt. Zajos vitát keltett e kérelem, végre atyai indulattal kérelmek megadatott.

A pénztár megvizsgálására kiküldött bizottság, elvégezvén feladatát, benyújtá jelentését, melyből kitűnt, hogy ugy a közpénztár (370 frt) mint a deficiens cassa (8 ezren felül) teljesen rendbe találtatott, pontosan könyveltetik és hűen kezeltetik. — Ezzel kapcsolatban történt a pénztárnok ur lemondása, gyengélkedését adván okul, melyet azonban a közgyűlés el nem fogadott, de érdemeit tekintve további hivataloskodásra felkérte. A számvizsgáló bizottság azon javaslata, hogy előző gyűlésen neveztessek ki a pénztár vizsgálatára, elfogadtatott, s jövőre Poór Bertalan, Urházi Lajos, Vasadi Balogh Lajos és Matyók Zsigmond urak nevezettek ki.

Ezután tárgyalás alá jött volna „a kölcsönös tüzkárbiztosítás“ eszméjének tanulmányozására kiküldött bizottság jelentése, melynek célja lenne az egyházakon idővel segíteni, — Minthogy azonban már gyér számmal voltak jelen a közgyűlésen, ez alkalommal levétetett a napirendről s a jövő gyűlésre lett halasztva.

A tanügyi bizottság jelentése igen örvendetes tudomásul vétetett, kiemeli a tanítók, egyházak s lelkészek buzgalmát, a polgári hatóság azonban nem a legnagyobb erélylyel támogatja e buzgalmat, mert a nyári iskoláztatás még mindig nincs életbe léptetve.

Végül megválasztattak az egyházkerületre küldendő egyházmegyei képviselők, névszerint Báthory Dániel, Vasadi Balogh Lajos lelkészek az egyházi, világi részről Hollósy Károly orsz. képviselő és Rozgonyi György árvaszéki elnök s tanácsbíró urak.

Ezzel ki lévén merítve a tárgysorozat, a gyűlés eloszlott.

K Ü L Ö N F É L É K .

— A magyar reformált egyház szervezetére és megállapítandó rendszabályokra vonatkozó tervjavaslat. Ajánlva a konventi működő bizottság tagjainak figyelmébe. Előterjeszti Tóth Sámuel a tiszántuli ref. egyházkerület konventi egyik képviselője. Debreczen, nyomtatott a város könyvnyomdájában. 1878. Sr. 191 lap, ára 60 kr. Kapható a debreczeni könyvárusoknál, és Budapesten Kókai L. prot. könyvkereskedésében.

— Nem lesz Szent István-ünnepünk. A vallás és közoktatási m. k. miniszter Tréfórt ur f. é. május 4-én 539. szám alatt kelt rendeletében a f. é. febr. 8-áról 203. sz. a. kibocsátott körrendeletét, miután annak „oly magyarázat adatott mintha általa hazánk nem róm. katolikus felekezetei egy hitelveik szerint nem létező egyházi ünnep megtartására akarnának köteleztetni“ — tehát a Szent István-ünnepet illető rendeletet visszavonja, hatályon kívül helyezi „fentartván, hogy a magyar államiság szempontjából ama (előbbi) rendelettel egyedül elérni akart célra, esetleg a törvényhozás közbejöttével is, a szükséges intézkedéseket meg tegye.“ Tréfórt ur e rendelete május 6-án már leérkezett Debreczenbe. — A hit, vallás és egyház szabadság-elveit és gyakorlatát hazánkban ez ujjlag megtisztelő rendelet helyeslő tudomásul és megnyugvással vétetik protestáns körökben mindenütt. A Gyomárról a Szent István ünnep tárgyában beküldött erélyes cikk az új fordulat következtében ki nem adatik, a t. szerző is, hiszem, örömmel egyezik be a mellőzésbe.

— Kálvin képek. Debreczenben a kistemplom körüli diszes Bazárban Hoffman Szaniszló műkereskedésében kaphatók

Kálvin János reformátornak Münchenben készült színes olajnyomatu és széles arany keretbe foglalt arczképei, a kép magassága 67, szélessége 52 centiméter. — A művészi csinnal és szépséggel kiállított egy-egy kép ára, keretben 10 frt. Vidékre küldés is rendeletre teljesítettik. Van ugyanott jóval nagyobb olajfestetű Kálvin kép igen díszes aranykerettel, ára 30 frt. Lelkészlakoknak, iskolatermeknek, prezsbiteri tanácstermeknek, buzgó protestánsok szobáinak díszítésére kiválótag ajánlható emléktárgyak az ily képek. Valamely gyülekezet lelkészét ily képpel meglepheti, méltó levén mind a megtisztelő, mind a megtiszteltre a reformátor arczképe. Illő, hogy Kálvin képeivel hazánkban is találkozzunk minél több felé, ha belépünk egyesek házába. — A képek az üvegrakatban megszemlélhetők Debreczenben a Bazárépületben.

— Diakonissa intézet. A budapesti skótmissiónak „Bethesda kórház“ nemes intézete első tesz üdvöskezdeményt hazánkban diakonissák képzésére. A keiserswertből ott alkalmazott pár diakonissa mellett képeztetett már hazánkban egy diakonissa 5 évóta; jelenleg be van véve 3 testvérnő próba évre, kik magyar honiak bár szláv eredetűek. — Bár a magyar nemzetből is vállalkoznék e felebaráti keresztyén szeretetmüre hölgy! A kaiserswerti hires diakonissa intézet 1877. végén 446 felavatott nővért, 117 ujonczot, és 19 növendéket mutatott fel s azon évben több mint 40,000 beteg, agg és gyermek részesült ápoló gondjaikban Némethonban és keleten a protestántizmusnak díszére.

— Lelkészi tekintély. Egy munkás és derék lelkipásztor írja, „a prot. lelkészeknek meg van az a tekintélyök, melyet érdemelnek, hogy nagyobb tiszteletben nem részesülünk, mint minőben a világ részesít, ennek az oka mi bennünk is van. A ki többet érdemel közöttünk, a gyakorlat mutatja, hogy annak több tisztelet is adatik. A tekintélynek kettős alapja van: anyagi és erkölcsi. Anyagi dolgaink, mert ezek hijával vagyunk, nekünk sok tekintélyt nem adhatnak: egyedül a morális tér az, melyre utalva vagyunk, hogy ott kitünjünk, s ezért tiszteltessünk. Jaj de ha a lelkész családjá romlott, bomlott, — ha maga sem hiszi, s ebből pláne bravourt is csinál, a mit hirdet: csoda-e ha nincs Isten áldása művén? — Ezek mind axiomák, ezek mind régen superált dolgok! Ha a tanszékek e bajokon nem segitendenek, hogy hitteljesebb egyének léphessenek nyomukba: finis Poloniae.

— I g a z i t a n d ó. 162. lap „urvacsora“ cikkben „fogadják“ helyett „feladják“. 148. l. 25. sor „a nemesebb“ helyett „legnemesebb“. 161. l. „Schrift“ helyett „Schrift“; „jul. 10, 25“ helyett: „Ján. 10, 25.“ „Srophesenleben“ helyett: „Prophetenleben“.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

H I R D E T M É N Y.

Pályázat

a kismarjai ref. rektorságra — nagyobb fitanításra. — Fizetése: 1) 180 frt 90 kr. és még beszálló diákok ellátására 16

frt 60 kr. 2) 10 köblös föld; adóját az egyház fizeti. 3) 38 és fél köből kétszeres búza, 4) Mindenik tanítványától (számuk most 30 körül) 1 véka kétszeres búza. 5) Egy öl tűzifa. 6) Száz kéve nád vagy az ára: 5 frt 25 kr. 7) A temetési szokott stólák

Kötelességei: a 4 felsőbb osztályu fiuk tanítása az egyházkerületi tanterv szerint; kántorság és orgonázás; temetéseknéli szolgálat, és a canonica órákon kívül is — szükség esetén — prédikálás.

Figyelmeztetésül: Jelenben van kántor-orgonista a kisebb fiuk tanítója: tehát csak ennek változása esetén lesz köteles a rektor orgonázni.

A pályázati iratok jun. 1-sejéig alulirthoz beküldendők. Kis-Marja, 1878. ápril. 28.

Könyves János,
ref. lelkész.

3—2

Pályázat

a tiszaburai helv. hitvallásu

kántor-tanítói állomásra.

Fizetés: 30 frt.; 16 $\frac{1}{2}$ köből rozs; 16 $\frac{1}{2}$ köből árpa; féltelek föld (28 hód); minden tanítványtól egy véka árpa; másfél öl puha fa; hat font fagygyu; tiz köből örlés; a megsabott halotti stólák; kényelmes lakás.

Kötelessége az 5 esetleg 6 osztályba sorozott figyermeket oktatni, az isteni tiszteleteken s halotti szertartásokon az éneklést vezetni; canonica órákon predikálni, a növendékeket a fanemesítésben gyakorlatilag oktatni.

Tanítványok száma 60—70.

A kellően felszerelt kérvények f. év Junius 1-ig nyújtandók be a ref. lelkészi hivatalhoz. Választott Agusztus 15-én foglalja el hivatalát.

Tisza-Bura u. p. T.-Roff.

1—1

Jákó Balázs
ref. lelkész.

1—2

P Á L Y Á Z A T

a fejér-gyarmati ref. egyházban levő *segédlelkész-tanítói* állomásra.

70—80 figyermeket, 2—6-ig osztályig, a szatmári egyházmegye által megsabott tanterv szerént tanítani, és szükség esetében a lelkész helyett papi szolgálatot teljesíteni.

Fizetés: 400 o. é. forint évnegyedes részletekben fizetendő készpénz, 6 köből buza, 3 öl kemény tűzifa és az iskola épületben egy szobából álló lakás.

A pályázók bizonyítványaikat f. évi május 21-ig a ref. lelkészi hivatalhoz küldjék el.

Pályázhat minden ref. papjelölt, ki legalább az első lelkészképeségi vizsgát letette.

Fejér-Gyarmat 1878. május 1.

Illyés István
ref. lelkész és egyházmegyei főjegyző.